

ปราสาททามจาน

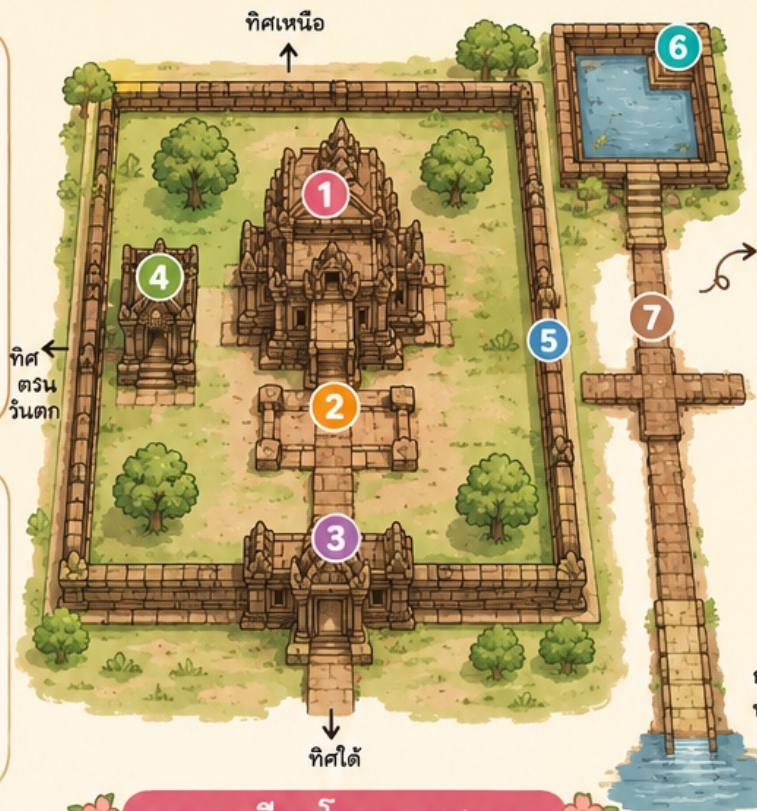
ตำบลสมอ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

ความเป็นมา

ปราสาททามจาน เป็นสิ่งก่อสร้างที่เรียกว่า "อโรคยาศาลา" หรือศาสนสถานประจำโรงพยาบาลสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าวรมันที่ 7 มหาราชของขอมที่ถ่ายทอดอาณาจักรเขมรในพุทธศตวรรษที่ 18 ตามหลักฐานในจารึกที่กล่าวว่าพระองค์ทรงโปรดให้สร้างอโรคยาศาลา 102 แห่งทั่วราชอาณาจักร เพื่อบำบัดทุกข์ของประชาชน

ผังบริเวณปราสาททามจาน

- 1 ปราสาทประธาน
- 2 ศาลาจัตุรมุข
- 3 โคปุระ (ซุ้มประตูทางเข้า)
- 4 บรรณาลัย
- 5 กำแพงแก้ว
- 6 สระน้ำ
- 7 ทางเดินหรือซาลา

ทับหลังทิศใต้

สลักเป็นรูปหน้ากาลคายนพวงมลัย มีมือยึดจับพวงมลัยลายใบไม้ม้วนเหนือหน้ากาลมีรูปบุคคลนั่งสมาธิ ลักษณะเป็นพระพุทธรูป และมีบุคคลนั่งพนมมืออยู่ด้านขวา (ยังไม่สลักด้านซ้าย)

ไปทาง
กุดปราสาท
หนองน้ำใหญ่

รายละเอียดโบราณสถาน

1 ปราสาทประธาน

- ปราสาทศิลาแลง
- แผ่นผนังสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง
- मुखยี่แปดทิศตะวันออกเป็นประตูเข้า
- อีก 3 ด้านเป็นประตูหลอก
- ฐานกว้าง 5 ม. สูง 0.90 ม. มีบันได 3 ชั้น
- เรือนธาตุผนังสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 3x3 ม. สูง 4.5 ม. เพ็นมุม
- मुखด้านหน้ามีหลังคาโค้ง
- ยอดปราสาทเป็นชั้นลดหลั่น 4 ชั้น

2 ศาลาจัตุรมุข

- อยู่ด้านหน้ามุขของปราสาทประธาน
- ฐานสี่เหลี่ยมย่อมุม กว้างด้านละ 5 ม. สูง 0.50 ม. ย่อมุม 0.50 ม.
- ขอบยกสูงกว่าพื้นด้านใน 0.25 ม.
- มีหลุมเสา 4 มุม พื้นปูหินทราย สลับศิลาแลง

3 โคปุระ (ซุ้มประตูทางเข้า)

- ผังรูปกากบาท กว้าง 4 ม. ยาว 8 ม. สูง 4.5 ม.
- ประตูเข้า 2 ด้าน (ตะวันออก-ตะวันตก)
- แบ่งพื้นที่เป็น 3 ห้อง (กลาง, เหนือ, ใต้)
- ห้องกลาง 4x4 ม. เชื่อมต่อห้องเหนือและห้องใต้ (กว้าง 1 ม. ยาว 2 ม.)
- ก่อด้วยศิลาแลง กรอบประตูและหน้าต่างทำด้วยหินทราย

4 บรรณาลัย

- อาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 6 ม. ยาว 9 ม. สูง 3.5 ม.
- หันหน้าไปทางทิศตะวันตก
- ผนังทิศตะวันออกมีประตูหลอก
- มีศาลาเชื่อมต่อกับศาลาจัตุรมุขด้านหน้าปราสาท

5 กำแพงแก้ว

- ล้อมรอบโบราณสถาน
- ผนังสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 22 ม. ยาว 48 ม. สูง 2 ม. หนา 0.5 ม.
- ก่อศิลาแลง ฐานบัว 3 ชั้น บนเป็นบัวตลอดแนวกำแพง
- ด้านทิศตะวันออกมีช่องประตูทางเข้า กว้างประมาณ 1 ม.

6 สระน้ำ

- อยู่นอกกำแพงด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างประมาณ 3 ม.
- ผนังสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 14 ม. ยาว 18 ม. ลึก 4-5 ม.
- ก่อศิลาแลงลดหลั่นเป็นขั้นบันได 13-15 ชั้น ชั้นละ 25-30 ซม.

7 ทางเดินหรือซาลา

- อยู่ด้านทิศตะวันออกของโคปุระ
- เป็นทางเดินรูปกากบาท 2 ชั้น เชื่อมต่อไปถึงถนนลูกครึ่งติดกับกุดปราสาทหนองน้ำใหญ่
- ก่อด้วยศิลาแลงสลับทินทราย
- ช่วงใกล้โคปุระ กว้าง 2 ม. ยาว 2 ม. ต่อด้วยซาลากว้างด้านละ 7 ม. แล้วแคบลง 1.5 ม. ยาว 2 ม. และซาลากากบาทชั้นที่สอง กว้างด้านละ 7 ม.

สรุป

ปราสาททามจานเป็นอโรคยาศาลา หรือศาสนสถานประจำโรงพยาบาลในสมัยพระเจ้าวรมันที่ 7 เพื่อบำบัดทุกข์ของประชาชน สะท้อนความเจริญด้านสถาปัตยกรรม ศาสนา และภูมิปัญญาของอารยธรรมขอมโบราณในดินแดนอีสาน

น่ารู้

ทับหลังทิศใต้มีภาพหน้ากาลคายนพวงมลัย อยู่ใต้ภาพพระพุทธรูปปางสมาธิ แสดงถึงการผสมผสานความเชื่อในศาสนาฮินดูและพุทธศาสนา

